

Alte Drucke

**Dit is dat boeck vanden pelgrim welck boeck nuttich ende
profitelick is allen kersten menschen te leren den wech
welcken wech men sculdich is te ...**

Guillaume <de Déguileville>

[Delft], 1498

[4. Buch]

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-23176

helpstu mi niet ic blijf verloren. niet d; ic also riep
en badt an minen apple. Ic wert peynsende te wat
siden ic die hage ghelaten hadde. ic peynsde dat ic
hier na soeken soude en dat ic se lichte geraken mocht.
te ic sette mi rechte voert te wege. mer soe drae als
ic mine dachuaert bestonde vond ic belet. als hier
na ghescreuen sal staen.

Hier beghint dat vierde boeck.

D sal ic v segghen ghi heren hoe dat ic in
minen wech belet vant en dat mi meest
aen gaet. wāt beide op berge en in dale
sach ic menich wonder twelcke ic niet al
vertrecken wil. wāt het soude v en mi vnoepen.

Nu dan als ic alsoe ghinc doer eenen wech die ick
 ghenomen hadde voer my sach ick eene grote zee
 daer veel wonders in te sien was. tempeest en vre
 selichede wasser altoos in mannē en wijuen lagē
 daer in al ghecleet waer of dat dye enighe laghen
 mitten voeten opwaerts: andie stonden dair in al
 rechte. vanden welken enighe hadden vlercken
 en scheen dat sy vliegen souden en ware tbelet vā
 der zee. sommighe sach ic daer oec die biden voete
 verwarret warē aen lange grasen dat indē gront
 wies. eenighe andere hadden verbonden die ogē
 en andere vele in misselijker manieren. **A**ls ick dit
 sach grotelijc verwonderde mi en seere worde ick
 vereent. **O** soete god seide ick wat is ditte sulc din
 ghen en sach ic nye in onsen lande noch sulcke vis-
 sche. nu sie ick wel dat ick nyet vorder en mach ick
 moet weder keeren of ick moet hier verbeidē gra-
 cie gods en uwe grote ghenaden. tardic in dye zee
 ick verdrincke. ga ic om so sal ic verdolen. **V**iene he-
 re ic en weet wat doen of ghi en sent my uwe gra-
 cie. **T**en laesten pepnsde ic dat ick gaen wilde nef-
 fens dē oever om te besiene of ick vonde enich scip
 daer ic in ouer voere sonder vrese.

c i

Geweghe sette ic my rechtheuoert en begonste
te ghane op die riuactse mar niet lange so en
ginc ic. ic en sach eene so lelike beeste d; soe wiese sa
ghe nēmermeer en quaem hūs te viedē. Och mij
ne siele beeft telckē als icker om pepuse. Dese beef
te was so wonderlic en soe afsgrifelic dat icker niet
ofspreekē en dar. en der bi heb icse geordineert hier
te schildē sal om datse elc die wille sien mach Dese
beeste sach ic visschē in die zee sine nettē had si ghe
worpē int water en die roede hilt hi bi hant. eenē
horē hinck an sinē hals en een bont coordē droech
hi en vliegghende netten had hi gespreit op die zee.
Als hi mi comē sach begōste hy te tutene en te bla
sene en sine letsen te gheredē om mij te vane dat ic
hē niet ontgaen en soude Als ic sach sulcke gheree

scap iammerlic worde ic veruaert. wāt ic sach wel
leedic doer terstont worde ic vā hē gheuaen. **W**ac
sal ic nu doen quadē wech vinde ic. ic ducht ic nent
mermeer scheiden en sal wt deser plaetsen ghij en
helpt mi bi uwer gracien.

In dien punte sach ic comen ghelopē een que
ne die een bos rjfen of een bos tacken brocht
op hare hals en si ginc al dansende achterwert en
ouer dwers sach si op my. wāt si was schelue. Als
si bi mi was seide si geeft u op wie si di seidic. ic ben
seit si in effene wegen eē tunelen eē subben. ic hiet
die scheluwe heresie die terstōt als mijn vader bla
set ga ic wt die pelgryn arresteren om hare male
te nemen ic hate malen bouen alle dingen dat sal

ic di wel tonē wāt dine male sal ic dy nemē op d; ic
can in die bellekijne sie ic ghescrijfte. die na mijnen
ogē n; te recht gescreuē en sijn. **S**wijcht seide ic v
maledide queene tghescrijfte is gerechtich en goet
mer wāt mit scheluwen ogē en mach mē niet rech
te sien. neen seit si mi en roect. ic wil d; die letteren
gecorrigeert sijn na mij gesichte. gelijc d; ic ga ver
keert en d; ic niet en ga als andre quenen: **N**u sege
mi seide ick bistu die quene die te tēpliers dades te
viere. ia ic seit si. **E**n waer bi seide ic loepstu mi al
dus vreselic op **H**oe waenstu seit si so starc sijn als
augustij was **N**eē ic seker sepdic. mer na dien d; v
eē mā vwonē heeft my dūct du en souts n; so stout
sijn teghen mannē. **H**a seit si. sy en hebbē niet alle
gelike cracht. **I**c hebber sijndert menich vwonē
die ic ontmaelt hebbe haer ondancs en also sal ick
di doen **N**u coemt voert en geeft mi dine male. bi
lode seide ic. ic en sal **D**oe liep si op mi mit quaden
moede. en ic duchte d; si mine male ghenomē sou
de hebbē. mer ic weerde mi en sloechse mit minen
palstere alsoe sere dat si moeste rumen die plaetse.
Doe opēbaerde te my gracie gods ende sepdic dat
ick wel gedaen hadde dat ick mi verweert hadde.
en daer om soude se mi wisen den wech en mit my
gaen **O** vrouwe seide ick grotē danc seg ic v. recht
nu waer ic verloren en haddi nu niet te mi gheco
men. **D**ie afgriselike beeste hadde mij ontsint. en
die vreselijke zee oeck heeft my tonder. en noch en
weet ic niet wat dese dinghen bedieden ghi en seg
ghet my. ende daer om bid ic v dat ghy mi daer of

informeert. **N**ē mach wel gaen seyt si al spreke de
gaen wi en cort sal ic di seggen wat alle dese dingē
bediede. **N**u seg ic di d; wi leden ouer alle die qua-
de netten en stricken die dese quade beeste ghereet
hadde en te sijn ondancs nu al gaēde neffens dese
zee seide gracie tot mi aldus: **D**ese zee seyt si d; is
die warelt daer altoos tēpeeste en onrust in is ont-
pdel glorie dier in waerit. **I**n dese zee soe swemmen
en gaen misselijke monstren. **D**ie sulcke hebben
die voete opwaerts dat sijn die ghene die geladen
sijn mettē sache vā ghierichede. welc n; behoeye-
lic en is in die zee wāt rghewichte d; swaer is doe-
tet du yckē in waert en sinckē dat hy niet swemmē
en mach. sulc volc reken ic verlore tot ander tijt d;
sijt al neder leggē. **D**ie and diestu sies rechte staen
daer of die sommighe vlerckē hebbē. weetet seker
dat die sijn gherechtighe luden dpe in dese warelt
anders niet en soeckē dan horē nootduft. aen go-
de alleen si haer leuē menschelic. mer haer geeste-
lic lijf wetē si wel andersins te hebben dan hier en
daer bi gaen si rechte. wāt in die zee sijn si bi noot-
saken. mer elder is haren wille. **D**ie ghene die dit
sies verwarret mittē voeten dat sijn recht warelt-
lijke luden die al hair herte ghestelt hebbē in pdel-
heden en in wareltlijke dinghen. en daer bi sijn sy
ghebondē int gras. ic en weet hoe si gheuliegghen
souden. si hebben genoeg te doene aen hem tont-
warrene en te verlossene vanden crude. **D**ie ghe-
ne die du sies dpe ogen vbondē en recht of si blind
waren dat sijn recht lotte luden die anders niet en

ghelouen dan si sijn. al weten si dat die warelt vol
is en nochtan verlaten si hem daer op die sotte mē
enighe scoenheit die si hebben. vanden welcke sa-
lomon seide d; alle ydelheit was in die epistele vā
der magdalenen daer mede sijn si verblint die ge-
ne die du daer sietste. oghen hebben sy daer si niet
mede en sien om dpe ydele glorie diet hē beneemt
bi prosperiteyt en aventure: **H**i sijn in vreesen. di
sies wel wat soudicker meer of seggē. **M**er wiltu
wetē vander vreseliker beestē die daer vischt in de
zee die beeste is gheheeten satanas die altoos sijn
macht doet om te crigene alle die in dpe zee sijn. **H**i
ghewāt dat sijn sine temptacien daer mede dat hi
elckē tempteert. aldus als hē penant consenteert
terstont is hy mittē ingheueene geuaen en dā trect
hijne op om mit hē te draghene. mer om dat hijse
niet also lichte gecrighē en can daer bi heeft hi ge-
leert letsen maken en nettē om te visschene en om
te vangene die goede cōtemplatiue sijn **D**oghela-
re is hi gewordē om di te vangene nyemāt en sal-
re liden op dat hi mach hy en fallene arresterē ny
en saechstu spinne soe veel nettē makē om die vlie-
ghē te vangene als hij doet om die visschē te van-
gene dat sijn die menschen en te belette. mer seker
die vroet ware en eē luttel crachtē had ia die crach-
te van eenre vliegen om al sijn machtē en gaue ic
niet een ca. al sine dingē sijn al niet en anders niet
dan een netre vā eenre spynnen dat breect al daer
een grote vliege an coemt. **E**n daer of seic iheroni-
mus dat nyemāt vā hē verwonnē en is hi en wil-

le. wāt cranck is hi en alle sijn letsen. maer daer bi
en seg ic niet du en sulz dy altoos wachtē vā hem.
wāt hi heeft dijsent constē om den mensche te be-
driegene die du sies en dijsent consten die du niet
en sies. **D**omtijt verschijnt hi hē en doet aen eē ge-
maect aensichte om tvolt te bedriegene valsclijc
en schijnt dat hi recht een engel is al vol clærhedē
en dat hi node pemat bedrieghē soude. en daer by
wacht dy vā hem hy is die ghene daer sinte pieter
of seyt hi is die altoos waect en pepnst hoe hy elkē
bedrieghen sal. **D**oude ict dy al vertellen hoe me-
nich onnosel scaep dat hi heeft gedoot hoe menich
lam dat hy vāder borst heeft gheteert en vworcht
dus wacht dy dat bidde ick dy.

Mit dat gracie ald? mit mi sprac sach ic comen
een ionge ioncfrouwe seere schone al spelēde
mit eenē caesballe en haer voetē warē bepluynt
tot haer wilde ic spreke. Ioncfrouwe seide ic waer
of diendi d; ghi v so soetelic gelaet. wistu seit si wa
er of dat ick diene luttel noch vele soustu spreken
mer du souts di vā mi veruarē. nochtan ioncfrou
we seide ic sijt ghi so edele waerdp te cope men sou
de v n; mogē volprijen seker sept si. du segts waer
mer dat miē mp besichde tamelijke mer dz ware al
te starc te doene luidē vā putertierē sinne. ick heet
iōchede die om alle dāgier nyet en geue eē stroe. ic
gae ic sprunge ic danse ic worstele ic werpe dē steen
en luttel bē ic te wets grachten ouer te springhen in
bogaerdē en terstont op die bome te climmen. sou
der redene en bē ic niet gepluynt an mijn voeten
also du sies mine voetē dragē mi daer ic wille. **H**a
el eens iaers hadde gepluynde voeten mer hū be
coft harde diere. te grote lichtheiten is somtijts n;
goet. beter is eē vroet man mit swarē voeten: dan
vier sotten niet vliegghende voetē. **E**n daer bi ordi
neerde eens iaers die heilighe kercke dat nyemāt
en worde ghestelt of geordineert om dpe kercke te
regierene hi en hadde lodine voeten om op te ga
ne so dan daer of ben ick gepriueert en beschermt
Een colue moet ic hebbē om mede te sollene en eē
stoedt. ghene andre crootse en gebaest mp heb ic se
dat wart dulhede. wāt mijne voeten en soudē niet
conne geduerē vā lopene. noch en heb ics niet ge
noech ic rolle ic dubble ic spele ter tafelen en al om

soec ic mij solaes met mijre colue en in minen bal
 heb ic meer spels dan in al dat mi vad en moed leue
 geen ande forge en heb ic dan om mijn spel en dz is
 al mijn studacie. diendi seyde ic el nyewer of. Dat
 suldi wel wetē seyt si cortelic. wāt als nu sal ick dy
 toissen en dragē doer die zee. **N**y draghē seide ick
 cleene iōcfrouwe. wat is dz ghi segt ghy sout node
 last willē dragē. nochtā seit si sal ic di dragē of sul
 cort vindē die ghene die dy clij sal nemē in latine
 heetmense mors **E**n wat is mors seide ic **D**at sul
 stu seit si wel wetē alstu outhedē sul hebbe gesien
En waer seide ic is outhede ende wat ist: du sul tet
 wel weten mer noch niet. gheeft hier v hant ic wil
 v lieghē en doer die zee sal ic dy draghē daer sulstu
 sien veel wonderlycke en vreemde dinghē op dat
 stu niet te seere en slaeps.

Oefonder letten nam si my op hare hals en
begonste te vliegene bouē die zee. niet wel en
was ic versekert om die grote stromē dpe ic onder
mi sach en d; si int water doeyte telkē als si wilde.
in groter vresen bracht si mi dicwile by harer dul
hede. Cirtym caribdim stillam bitallasim sierenā
en alle andre vresen vand zee dede si my ghedogē.
En en weet dy niet wat bedieden. Dese cirtym en
dandre ick salt dy segghen Cirtes dat is properen
wille die ghelyck sande is vergadert maect eenen
berch in die zee. dat alsmer doere waent liden mē
is ghearresteert. sage ic enighē mensche dpe in hē
seluē so vele sūns willen volchde dat hy niet doen
en wilde als een andere ic soude segghē het is sant
dat hē tast in die zee. en beneemt dē wech te lidene
doere dat is cirtes die vreselike caribdis dat is die
vroetscap vand warelte. sulke dingē altoos veran
derē en nēmermeer en houdē si hē in enē state: Se
dinct v pet vā salomone hoe dat hūt al doersochte
en hoe hūt al rekent ouer ydelhede en pine. Nu si
ne exempelen moechdy vstaen dat alle tbediūf vā
deser warelte is een recht caribdis ende een vrese
sonder verlaet. In stilla et vitalloso. So ist oec ve
selick swemmen. Stilla heet Beieghentheit ende
Dilallosum. medespoet dat sijn engiene daer auē
ture haer wiel mede keert. Bitallosus doet op ha
len ende stilla doet ned vallen alsomen sien mach
aen die wegen. Aduersitas doet als stilla wāt als
pemanant doer hem lūdt hy is ghehortende gestekē
ende in dpe vloet vander zee gheerxponeert. dat is

eene vrese die vele luden seere duchten en node co-
 men si aldaer. maer niet min en is dander te duch-
 tene diet wel mercte want houdende aentreckēde
 ende smerende is die rÿchede en dese eer vand wa-
 relt dat wonder is datter enich ontghaet dpe doer
 hē lÿdt. **H**yprena dat is waerlic solaes dat bi sinen
 soeten sanghe die sciplude an hē trece en doet hem
 laten dē goedē wech. dat is eene vrese daer mi ioc-
 hede meer in voerde. ick waene si vrese minde of
 dat si my haette ter doot.

D segghe ick u Als si mi aldus lange droech-
 ter lufreer side sach ic een ander quene die reet
 op die zee baren die hadde een vel voer gheschouft
 ghelijck eenen smyt. eenen hamer hadde si in dpe
 een hant en een tanghe daer mede dat sy my van
 verren dreechde. **N**u roeft seyt sy bedt of niet meer

en sulstu gedreghē sijn du moets leren swemmen
ghelijc dat andie doen in die zee. **D**oe wilde ic we-
tē wie si was en hare name **S**egt mi sepdē ick wie
du bist en waer of du dienst ende waer bi du mi so
drepges en ic dy niet misdaen en hebbe. **D**oe ant-
woerde si mi mijnen hamer seit si mijne tange en
mijn vel die toenē wel wie ic ben het sijn instrumē-
ten om mede te smeden mi en gebrect mer een haē-
belt. hebstu eenen so heb ic wel gheuarē wāt ic sal
der op smedē. en en hebstu ghenē so hebstu qualic
gheuarē mijn slach en sal niet umijden hi sal op di
vallē als op een haenbelt. **D**oe worde ic pepnsen-
de om dat edele wambaps dat mi gracie eerst gaf
daer eē haenbilt in stont. mar lacē doe wast te spa-
de wāt ic en had niet aen. al te spade comt een riddi
wapenē als hi in tornoye is harde cort wist ic wel.
Ic bē seit si die smeeester vāden hemele die hier ma-
ke en smeede die cronē ende tmetael daer ic mede
wercken wille. ic proeft ic slaet en smeedt en steect
in die fornepse om te wetene vā wat mynen dat is
sontijt neem ic bñder tangen en ic slaet al plat en
dan v̄gadert ict weder tgoede metael maec ic bete-
re en tquade maec ic argere. **T**ribulacie ben ic ge-
heetē mijnen hamer heet persecucie daer ic dē me-
nighē mede sla mit so groten slagē op dat hū geen
wambaeps aen en heeft dat memorie draghet hū
is vloren **J**ob eens iaers en veel andere wast wel
noot wāt en haddē si twambaeps niet an ghehad
mittē aenbilde die grote slagen dpe ic sloech hadse
met allē onteert. mine tange dat is die anxt en die

115
smerte die so vasse parst dat vwarrende herte dat
hē dunct of hy geparst ware in een parste vanden
welckē men siet dicwyle by parsten die tranen wt
druppē doer dat cōduyt. twelcke is een teikē vande
droefheit. dat vel dair ic of make mī scortcleet dat
hiet cōfusie en schāde. wāt als ic yemande so seere
gellaghen hebbe dat hi steruen moet ist int geeste
like of int waerlike terstont sijn vel moet becoopē
bider schaemtē die ic hem doe. wāt bider kennisse
vāden velle kent men wel den ghenē die ick perse
quere wel mach mē siē aen sijn gelaet dat hi sijn
ondāckes is in mīn handē. schāde heeft hys mar
dair om en gheue ic n; mīn scortcleet maeck icker
of om mede te smedene. wāt te meer schaemten d;
een man heeft te meer vint hy persecucien. hebstu
sulckē vel dat sal ic wetē ick salve mīn scortcleet of
makē en dā sal ic te stouteliker op di slaē. sijstu ede
le du sulz breken of du sulz harde bol lidē In edel
hedē en is ands niet dan murmuracie als mer op
slaet n; hardē dingen. ic weet wel ouer lanc wast
mī gecōmitteert also te prouen. Adonay die gaef
mī cōmissie als hi mī smede tingge maecte vande
hemele Toent mī seide ic oft u waer segts laet sien
dine letterē en dīn macht Doe stack si haer hāt in
harē boesem en trac daer wt eē lettere en seide siet
se hier. en en hebstu nyet genoegh an dese ic hebbe
noch een andere vā eenē anderē meester. Die wil
ic oec sien sepde ic. alle beede die letterē las ick. die
eerste lettere sprac ald?. Adonay coninc vā iusticiē
wiens macht nyemēt ontgaen en mach. die grote

coninck der natueren en wiens rijke ewelike ge-
duert an onser geminder tribulacien saluit **Coits**
hebbē wi verstaen dat die stiefmoed van virtuten
dat is prosperiteyt heeft aen gesleghe an onse wa-
relt en heeft onsen soudenieren die caproenē ouer
taensichte gehaelt en haer wapenē genomen bo-
kelaer en swaert en wiltē verleden sonder sparen
te verhangene an die instrumentē van bliscappē
en noch meer dat si gedeelt heeft die prouancie die
wi en gracie haddē gheleit in diuersen landen lit-
tel haddē wi enighe casteelē wi en hadder ligghē
de veel vaten al vol vā tresoure vā hemelrijke. dz
was dat soete vloepen vā onser gracien. **twelcke**
veel meerder tresoer is dā enich tresoer vā goude
of vā siluere. dus so heeten wi di en beuelen dattu
gaes al doert lant en dattu soecks prosperiteyt en
staetse soe sere dat si nimmermeer teghen ons en
rebellere noch rebel si. oeck hietē wy dy dattu alle
die ghene die du vints die den caproen voer taen-
sichte hebbē die welcke prosperiteit vbondē heeft
steecse en staetse so vreeselike dat si hem haer ogen
ontbindē dz si mogē sien opwert. en voert sijn ha-
re wapenen gebroken of versleten dattuse vernia-
kes en doetse hē luiden aen doen sonō letten. ende
voert beuelē wi dattu alle solaes en waerlike bli-
scap in dinen handē houts en dattu van daer niet
en sceeds voerder tijt datstuyt al benomen hebs.
wāt wi en willen niet dat onse seriante of dienes
also sijn verhangen. **wi gheue di oec macht dattu**
gaes besten al om onse vate of sp waen sijn of pde

le. alstiere op slaes si sullen clinckē want sy en sijn
niet vol. Hier of gheuen wi dy volle macht. en ge-
biedē hē allen dat si dy hier in sijn onderdaen: Dit
was gedaen int iaer en opten dach als adam ver-
steken was. **D**ander cōmissie suldy horen die en is
niet alsulc. **S**athanas vpant vā adams geslachte
coninc en heere vā alre quaethedē en persequerer
vā alre doget saluyt. **V**erstaen hebbē wi cortelick
twelc ons niet wel en ghenoecht. adonaps serian-
ten tegen ons so verheffen dz sy ontfāen willē sijn
ter stede daer wi wt ghestekē waren: en na dat wy
verstaen elc heeft ghenomē palster en male seggē
de dat si den wech sullen ghaen in pelgrymagien
tot daer. **O**m twelcke wi dy gheuen mandement
dattu daer gaes sonder letten en slaet sond sparen
alle die ghene die du darwaerts siets clymme. en
soe wat dattu vints vanden haren noch meer dan
du ioppe daets wien dattu naems al dat hi hadde
neemt hē luyden palster en male en steect hē haer
tanghe in haren balch so dat hem wt hangen dpe
darmen gelijc iudase en doetse vhanghen aen sijn
strop. hier of gheuen wy dy macht. Dit was ghe-
daen int sapsoen dat die coninc vanden ioden den
dief dede clymmen int paradys.

v ij

Als ic dese cōmissie wel besien hadde ic vōnde
se en̄ gasse haer weder. En̄ ic seyde met welc-
ker cōmissie wilstu die serianten vereren nā beidē
wāt si en treckē niet beide tot eenē spne. Als ic seide
si op dy slaen sal met hamerē als dā mogestu wetē
met welker ic werke want kicstu of spreecstu een
woert sond̄ altoos gode dāckēde. so mogestu ver-
staen dat ic werke metter eerster maer. Verkeer-
stu dine maniere gode ondāckende of sinē heiligē
en̄ du dinē mael of does en̄ den palster vallē laets
so mogestu dā oec wetē dz ict doe mettē vian̄t. Doe
dā sond̄ meer het hout aen di. mit welker ic wer-
kē sal wāt recht also ic vinde int herte vāden men-
sche also werke ic na dat ic die materie vinde ghe-
dysponeert so werc ic diuerselic. Nu wacht dy niet

lāger en mach ic mi ontholdē vā di te flane. **T**er
stōt als si dit gesprokē hadde soe quā si en hielt my
wel haer belof. en vloech mi so sere dz ick mit allen
viel in die zee **I**ochede liet mi gaen en vloech hare
vaerde. **D**oe sond lettē soude ic hebben vdronckē
en hadde gedaen mī palster aen hē hielt ic mi vas
te wāt ic en cōste nyet swemmē nochtā had ict wel
geleert en had ic n; geweest te trage vele sach icker
seker die wel swōmen en haer armē wtrecten ghe
uende vāden harē den armē dies noot haddē. **E**n
vele anderē die hare voetē roerdē: en gaerne gin
ghen varre pelgrimagien dz was die manier vā
dē swemmē die ic daer sach in die zee. maer also en
swam ic niet. wāt allene hielt ic mi aen mīnē pal
ster die bouē vlotte en niet sincken en mochte **N**u
dan als mi dese smeetstere alsoe voerde al slaende
mit harē hamere en mi also vaste hielt bedwongē
dat mi dochte dat ic in eē parse lach. so grote droef
hede had ic ter herten dat seer luttel schielde ick en
hadde nalicx latē vallen minen palster: Als ic ny
sach doe in alsulcke pūcte. so riep ic gode ghenade
Dseide ic soete scepper ontfarme mī en beswīcc
mī n; ter noot **A**l heb ic mi bi iochede langē tūt mī
ontgaē sottelic **F**acen soete here het berouwet my
en sekere het mach my wel leet sijn. **W**ant als ick
voer mi sach die sorte ionchede. dine gracie die mī
gheleedde liet ic. ende liet mī dragen vāder sottin
nen in die zee **N**u heeft si mi ghedreghē en sy heeft
my laten vallen iāmerlijcke heb ic geuarē och soe
te here du en sijste mī gheen bescut als du waerste

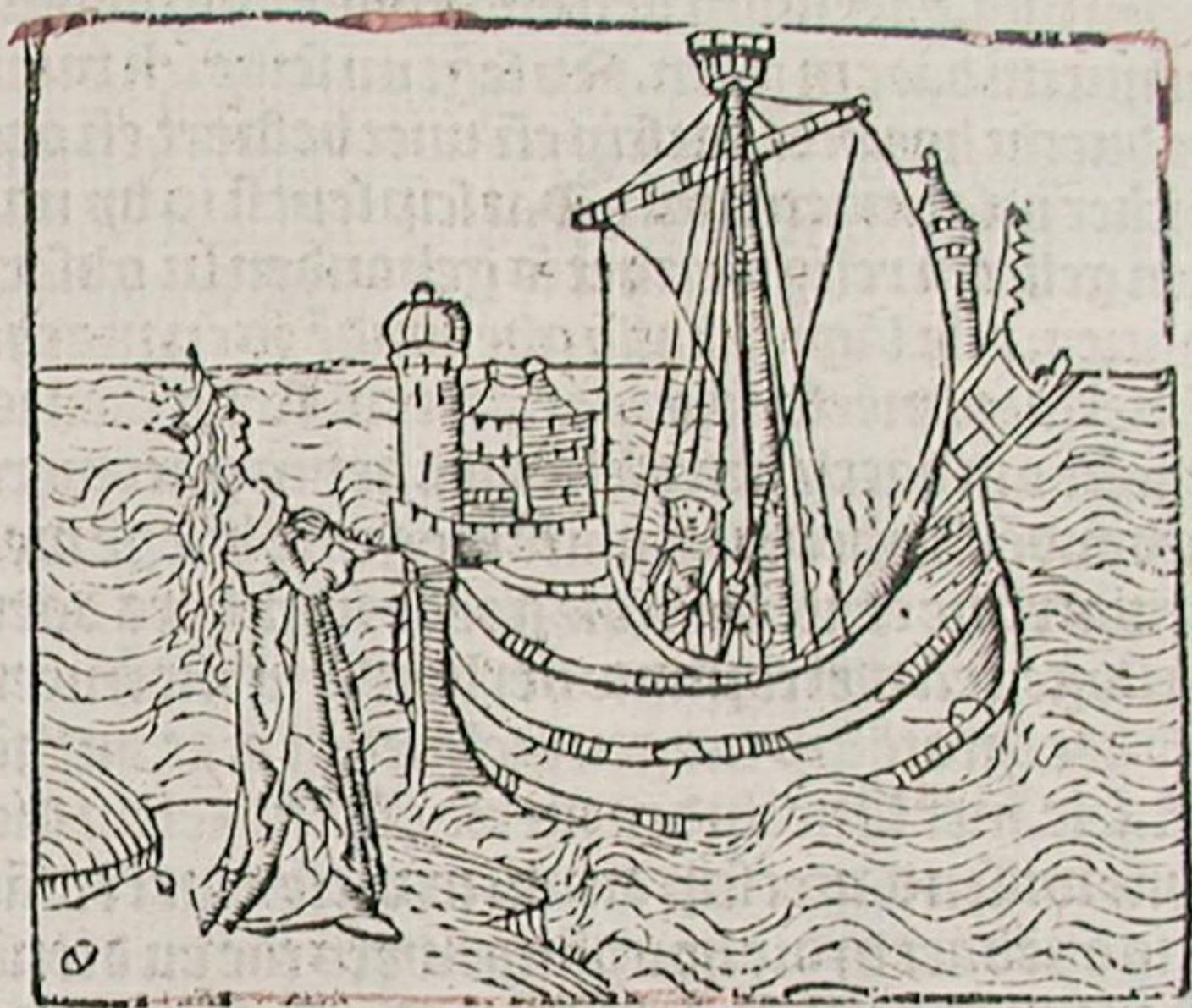
noe in den tijt vāder diluuiē. du sietste soete here
ic bin verloren weset mijn muer om in te sciuene
dese smeetster of soete here wilstu selue nyet doē
doch gelieue di dat dine gracie noch si also si plach
te sine. **M**s ic also sprack mine bedinghe die smeet
stere hoerde mi terstōt en seide. **N**a dat ick minen
palster niet vloren en hadde en aen gode riep ghe
nade si soude mi geleiden tot graciē gods. **I**c bin
seit si recht ghelijc dat die wint die bladerē iaghet
te gadere en ouer side als eenich op vliet. **M**s pe
mant valt hi heeft noedt dat hi ruste vint hi eē ste
de daer hi niet vertredē en wert ic bē die ghene die
ghaerne dat ambocht doe alst noot is ic castide en
flae die ic vinde die te veil sijn die ontweechde hel
pe ic te weghe: en nemmermeer en voer ic te rustē
voer ic vonde stede daer ic se decken mochte. **S**om
mighe iaghe ic ter hogher maiestept gods. sulcke
andre tot sijnre graciē of ter sterre vand zee: **S**ō
mighe andre leyde ick tot enighe andere sanctē of
daer een mensche op legghet te hopene. **E**n daer
omme dat gracie gods dijn hope is van ouden ti
den in dinen noot. **I**ck leede di tot haer ende roect
niet al hebstu pine.

Wet dat aldus tribulacie my vertrac. ic sach dz
ic was by naetsen daer ic gaen wilde gracie
gods sach ic daer. **D**u hoort seit si waenē comstu ic
waende dy vloren hebbē gehadt om dat ic dy niet
meer en sach. du hebs my so dic gelaten ic en weet
hoe du soe stout sijn weder tot mi te comene. **B**egt
mi seyt si alsoe help dy god waer bi lietstu mi also
en wie heeft di wed hier gebracht. **A**ls ic hoerde dz
si mi alsoe versprac lieue vrou sepdē ic genade. het
is waer dat ic v gelaten hebbe sottelic harde diere
heb ict seert becost. **M**er doch tot v heeft mi bracht
die grote smeetstere ick kent ick līdt sietse hier hoe
si my leedt te mijns ondancx en coemt mit mi. ick
bidde v vrouwe dat ghijse wech iaechtende noch
hoop ick aen v dat ghijns my niet of en sulg ghaen

Met dien dat ic also badt die meesterlike trac achte
re en droech wech haer instrumenten dair om dat
ic niet gram en was. maer doe seyde gracie gods.
Du sietstu wel seyt si dat also qualic vaert een man
als een beeste dye te vele eet en drinct. du hebs dy
soe vele onderwonden so dattu nye ruste en hads
du hebs geweest onder en boue. en my die al dijn
troest en toeverlaet was hebstu ghelaten. **A**ketijf
wat sulstu doen en waer soudstu vlyen sond te mi
Ende ketijf wat soudstu nu hebbē ghedaen of be
gonnen als di tormenteerde tribulacie. hadstu mi
niet ghenonden bereedt. **B**ekere sy hadde di ghe
uoert ter quader hauenen dat ware totten vissche
re die ghi saecht dair si die commissie of heeft noch
tan wilstu noch mit my comen ick en sal dy niet of
gaen mar ick sal di noch vrientscap toenen en cort
sal ick dy leeden ter haghen die du begheers ende
oeck wilstu dinen wech vele corten om te gane tot
eenre schoenre stede daerstu om wtgheporret sijt.
noch soude ic di wel leeden elder dan doer den lan
gē wech om te comē an die hage. **m**er nochtā soue
stuere vindē ghelijkenisse vā penitēcien. want pe
nitencie heeft gepoet en ghelaeit hare doornen en
hare disciplinē in diuersen stedē. en specialic in die
stede daer ick of spreke maer die wech is daer vele
corter te gane. dus wilstu dien wech gaen dat segt
mi **A**ls ic d; hoorde vā bliscappē was ic al veruult
seere gheliefde my den corsten wech ende oeck be
haechdet my wel dat si seyde noch my te helpene.
Vrouwe seyde ic dē cortstē wech is goet pelgrina

die moede sijn. ick bin moede dē cortsten wech wil
 ick gaerne gaen. leet mi daer ic en bens niet in vie
 sen al vnde ick daer equipolencie vander haghe
 van penitencie.

Dit dien sach ic comen opt water in die zee een
 harde groot scip recht al bereet om ouer te lij
 dene. het was met hope gebondē en mi wisten ge
 sloten mer enich vandē houpē warē geslaecht by
 gebreke vā wisten tghébint was te crancker vele
 mer die houpen en hadden anders geen letten dā
 dat si ontbonden en ontgaen waren ant vergade
 ren. In dat scip waren veel schoenre woninghen
 en schenen wel hupsen om coninghē. daer waren
 toornen mueren en casteelen. Men den mast was
 gestelt cruce twelcke men heet tsepl al ghereet om

te replene op dat goeden wint hadde. **S**iestu seide
gracie gods d; scip. ia ic seker vrouwe seide ic. mer
kere verwondert mi want nye en sach ic sulcke sce
pe. noch seyt si sulstu dy verwonderē alstu int scip
wesen sul. daer sulstu sien dpe schone dinghē dor
stu mit mi daer in gaen. **D**u segt mi seide ick vrou
we duecht hoe heet dat scip en wiet bestiert en oec
of icker in sal moeten sijn **D**at scip seyt si is by na
men geheten religioen het is gebonden bi obser
uancien. also lāge alst also ghebondē is en macht
nēmermeer vreesen noch argheren. **R**eligioen is
geheetē om dat cleuen vā hē die daer in gaet wert
ontbondē en ghebrokē. warē die grote hoepē wel
verwaert die eens iaers die goede vbinders daer
aen sloegen en wel te punte verbondē nēmermeer
en soude t grote scip mogen faelgieren wat dat hē
misuiele. mer luttel luden merckē soe luttel op die
clepne wiffen dattet scip dicwil in vreesen wert wāt
het is opēbaer d; die houpe nyewers toe en dienē
of si en sijn gebondē mit wiffen. **D**ie wiffe ic heete
die clepne ghebodē die behoedē en beschernē die
grote. waer by ic segghe wie datse breect of achter
laet al scip is te crācker. nēmermeer en sullen dpe
grote geboden wel gehoudē sijn si en sijn vwaert
mittē clepnē in tepkene vā clepnen wiffen **S**i heb
ben alle haer instrumentē verlorē. die grote hou
pē sijn te crācker en tscip is vele te onseker. n; dat
ic wil blamerē of ontsuisen. want noch sijnre ghe
noech grote hoepē die geen noot en hebbē vā ver
binden noch vā nyewē wiffen. **D**ie mast die hoge

gherect is en̄ dwers gecruys die helpt mi wel om
te seplene als die goede wint dair in slaet. die mast
is xps cruce en̄ die wint is die heilige geest wilstu
cort in iherusalē wesen: du moets daer in gaen en̄
logierē in eē vāden castelē. daer sulstu wesen goet
en̄ starc in siele en̄ in liue. geen viant en macher in
mildoen hoe sere dat hi schieten can ten ware dat
men hē ontdade die poorten en̄ op ghaue: **S**awp
daer seyt si dat radic het is beter dā oft u ouer swō
mes. in vreesen sijn sy die swenmen ende qualicks
moghen si ontgaen.

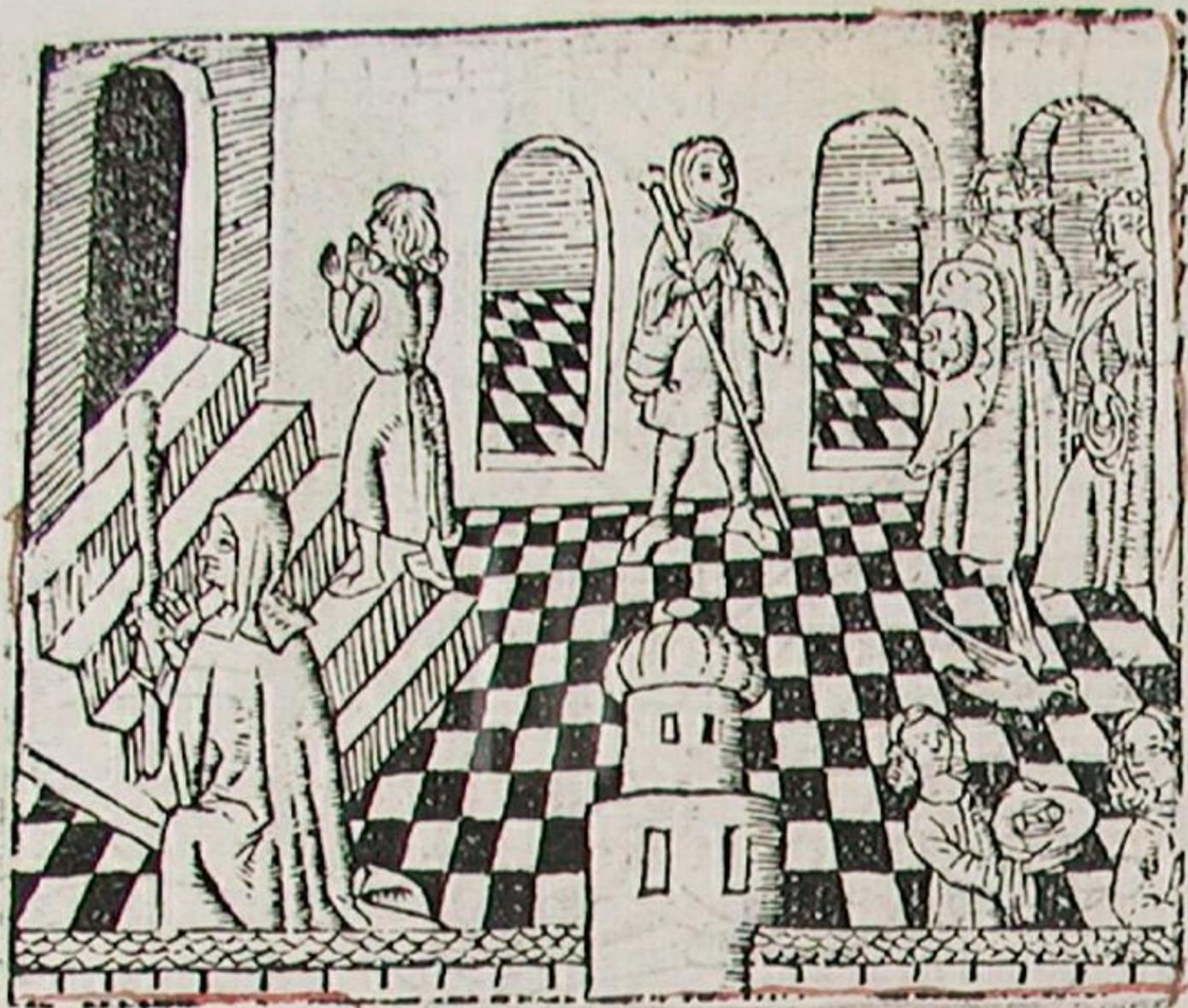
De lepde mi gracie ten scepe ende toende mi
die schone hoepen daer ick of sepdē ende hiet
my dat ick ghinghe al omme daer ick wilde si sou
de my daer in doen ghaen. alsoe si my hiet ic coes

een casteel ter stont ghinc ic darwart den poertier
vandic voer die poorte die hadde in die handē enē
groten sompe **P**oertier seide ic laet mi gaen daer
in want gracie heuet also gheordineert die mi tot
hier ghebracht heeft **V**rient seide hi wist ic dat den
coninc lief waer ic liet di liden. **H**oe seyde ick is die
coninck daer binnen. ia hy vrient sekere het is een
teiken generael als ic ter doren sta datter binnē is
die coninc ihesus **H**oe heetstu seide ic. ic heete vrie
se gods en ben tfondament van alre vroetscappē.
ic veriaghe die sonden dat si niet logieren in desen
casteele. mijne grote sompe heet die wake gods.
die elck wel ontsien mach. ick flare mede tvolc dat
si ghene sothede doen en souden end aet dese colue
men soude my niet ontsien. **H**oe seide ick sul tuere
mi mede slaen. ia ic of du en moghes anders in dit
casteel niet comen. **D**us begonste ic achterwaert
te deysene tot graciē ende seyde. **G**racie legt my
mi dunct alsoe ghi seit die wech en is niet veplich.
Doe seide si hebstu vergheten dat ick seyde datstu
daer souds vinden equipolencie van penitencien
den slach vanden poertier en is gheen dootslach.
en ontsiet dy niet daer in te ghane om sine sompe
It also seide ick vrouwe. iaet seit si. soe sal ick daer
dā in tredē. mer gaet ghij vorē in ic sal u volghen.

De ghinc gracie voren in en ic volchde haer
 mer die poertier en vergat mijns niet en gaf
 mi eenen slach dat ic mit allen ledē verschoot en ic
 hadde ter aerden geuallen en hadde mijn palster
 ghedaen. seker si en ontfaen niet alle sulcke halsta
 ghe die ridders diet; waert gorden. het ware gro
 te bliscap en ghenoechte ontfinghen si sulcke hal
 slaghe ende groot profijt.

x i

D seg ic v als wi aldus ledē warē dē poortier
voerseit. **I**ndē casteel sach ic menich wonder
dat mi seere schone dochte. daer was cloester reuē
ter dointer kercke capittel ende firmerie **T**er her
bergen ginc ic eerst om mi te rustene en te ghema
ke te doene. daer sach ic caritas en die daer diende
en herbergde die pelgrimen en dicwyle so ginc si
totter poorte om die arme te voedene ick hebber
v of gheseit op andre tjdē. het was die selue die tes
tament vā parijs las als mopses sijn relief deelde
Doe ginc ic bet doere indē cloester en in die kercke
vant ic eē schoen geselschap vā vrouwē daer ic niet
of en weet die namē vā hem allen. wāt sond meer
vā daer mi meest of verwonderde dat vraechde ic
gracien. tve sach icker te gader dē steghere vaudē

Dornitere op climmē dair of die eene an hadde een
wambaeps en dandere droech eenē stock. die ghe
ne mittē wambaeps was al naect sond dat sy dat
wambaeps aen hadde. en dandere was gewapēt
ontrent die handē met hantschoen en was ghepa
reert mit witten clederē. **T**we andere sach icker te
gader sprekē en ten capittle waert gaen waer of
die eene coordē en handē droech. en dandere hadde
tusschē haer tande eē nyle verstaelt en was gewa
pēt mit eenre targe. **E**ene andere sach ic die inden
cloester ginc en my dochte dat si droech gesukerde
spise en bouē hair vloech een witte duue **E**en and
sach ic recht ontrent dē reuenter die eene gorgiere
hadde ontrēt die kele: **E**ē ander vant ic in die kerc
ke die ene bosse droech als eē bode en hadde vlerc
ken al ontdaen terstont te vliegē. en si hadde in
haer hant een boer. **E**n mitter and hant diende sy
doodē ludē die mit harē dienste leuēde wordē. **e**en
and was oec daer binnē die enē grote hore droech
en maecte daer binnē grote melodie van orgelen
en vā santerien ic pepnsde d; si speelwys was: als
ic al dit gesien hadde mi verlangde seer te wetene
vā gracen gods waer of dat alle die vrouwē dien
den en wie si warē. **V**rou seide ick segt mi wie dese
vrouwen sijn en waer of dat si dienen dies bid ic u
wāt seere v̄wondert mi vā hē ludē **D**oe seide gra
cie ic wille dattu eerst sies mittē ogen hoe dat men
dient indē eerste inden reuenter ende daer na wat
men doet inden dornitere.

O De leedese my indē dorntere daer sach ic die
ioncfrouwe mittē stocke die die bedde vmaec
te en wit līndewaet daer op spreede. en haer ghe
sellinne mittē wambaepse sanc aldus. Ic sigge en
dat is wel recht wān; en drage ic mit miten clep
nen doren en sal ic verstecken sijn want ic ben naect
Daer na sach ick inden reuenter daer sach ick dat
mi seer verwonderde vele doder luden die gauen
tetene den leuendē en diendē hē soetelic oner haer
knyen En die vrouwe mitter gorgiere si visenteer
de hem dier aten en wat hē ghebrac dat volquam
si hem Nu sal ic dy segghē seide gracie gods vādē
edelen vrouwen vā deser stede Die vrouwe die de
coorde draget die is meesterse vā hier binnē naest
mi is si priuonne die haer cloestriers bedwincet ab

le bint sise bi handē en bi voete en met openen do-
ren maect sise prisioniers die is geheeten **O**bediē-
cia Die coordē en die banden sijn haer diuerse mā-
damenten die den proper wille soe verbinden dat
si niet en mach doen na sinen wille. du sulstet wel
wetē hier na alstu in haer letsen sulst sijn Die vrou-
we die die vile draget die heet disciplina dat is die
vrouwe die de ordīne wacht vā misdoene: Die vile
dye si in harē mont draghet is dat castijen of bes-
gripen vā quaetheden geen sonden en laet si si en
suuert en purgeert En om dat sijn al wel doen wil-
le en niet mādē misdoen mitter targhe die du hier
voermaels of dades is si gewapēt die name weet
stu wel die ghene dye twambaes aen heeft en dye
tleidē kijn sanc dz is gewillige aernioede die al he-
uet gelaten dat si in die warelt hadde vā al heeft si
haer ontcleet en nu is si naect. en had ick haer niet
an gedaen tpoirpoynt dattu bi traechede of dades
en memorien gaefs. du wetes wel hoet heyt si sin-
get du hoeres wel dz si niet met haer en draecht dat
haer belēmert of tliidē benemē mach. het is di wel
noot dattu an haer vrientscap maecs en bidt haer
mit bepdē handē dz si di helpē wille dattu also mo-
ges singhē. **N**u hare gesellinne mittē stocke radic
di mede oec vrientscap te soekene en maect dij lief-
mēsche vā haer al dij leuē lanc en doetse alle nach-
te bi dy slapen harde gaerne sal si bi dy ligghē. tel-
ken als du wils wāt mitten anderen si dicwil leyt
en maect haer bedde. het is goet sulke vriendinne
te hebbene en sulcken ioncwijf. quame ven? indē

domtere si soudse veriaghen mit haren stocke en
om geen goeten sout sise daer in laten slapē. ende
wilstu die reden wetē wāt ven? die viaechde haer
eens iaers vand warelt. so dat daer recht is dz sise
oec hier veriaect **D**ese vrouwe is geheetē vrouwe
witte. die wel ghedwegene die pemende en bege
ret hy en ware suuere en sond smette. en wilstuse
andersins noemen si heet suuerheit en is castelep
ne vā desen castele. dair en is toure noch veynstre
geen sy en wilt al beschermē. sond redene en heeft
si die handē niet gewapent mittē hātshoe vele te
stouter is si tegē stralē en tegen geschut dz vliecht.
Du weets wel dē name vāden hātscoen. ic heb dy
hier voermaels geseit. sot waerstu dattuse dades.
die vrouwe die du sages wādelen doer dē cloester
en spise dragen die cancellierigghe en penitencie
ringhe vā hier binnen. si gheeft voetsel der sielen
dat si niet en bederft vā node. sy veruult dat herte
mit harer soeter spise. sy is geheeten lesse of studie
en haer spise heet heilighe scripture die geleit is in
francine om dat si nyet en storte onderweghen. in
geen vat en mach si bet bewaert sijn dā in dat. an
haer rade ick dy datstu makes kennesse en minne
want bi haer sulstu cort hebben dpe vrientcap en
kennesse vanden anderen en die gracie vāden hei
lighen gheest diese volcht ghelick eenre duue. hy
sal di segghen en openbaren wat dar mē doet **D**u
sal ick di segghen vā dattu saghes inden reuenter
die vrouwe mitter gorgiere is geheeten abstinē
tia: haer gorgiere is soberhede. het is langhe ghe

leden dat ict di segghe die dode die leuende dienen
ouer haer knyen dat sijn die goede ludē die v'schee
dē sijn so vele gaucn dē leuendē dat sijre op moch-
tē sustinerē soffisantelick. **S**eker hi waer wel quaet
vā arde die byden goede vandē dodē moeten leuē
en anders bederue hi bade doch ouer die siele **E**n
daer by wie datter beneficien of neemt gelijc al of
si present warē om hē te danckene si ligghen ouer
die knyen ghelijck of si seiden: **B**idt voer ons ghy
leeft bi onsen goede doch ten minstē bidt ouer os.
Nu du sies dat mē ditte hier wel doet dpe vrouwe
die du saghes in dpe kercke die eene bosse draghet
als bode dat is die vrouwe die weder dient na dat
elc v'dient. si heeft een boer dair si den hemel mede
doer boert en doet neder dalē tgoet twelcke hē tle-
uen wed' geeft **D**it boer heet eenpaerlike cōtinua-
cie dat bi sinen eenpaerliken gheduerē den hemel
doerboert en alsoe gheeft sy hem luyden voetsle-
ende loent hem luden dubbele. noch hallinc noch
penninc en hebbē si ghegeuen ten wert hē dusent
fout gheloent. wāt si hebbē onere in dat leuen dat
ewelicke geduert **H**o dan al hebbē si den leuendē
ghedient vanden leuendē werdē si weder gediene
haer bode die dient si raschelike vander doot doet
sijse verrisen bñder doghet dpe si hem doet en corc
hare purgatorie. **W**ilstu weten den name vāder
vrouwen sy heet bedinghe **S**y heeft wercken ont-
ter stont dē hemel te doer vlieghe om hare boet-
scap ter stont te doene voer gode ouer dñns gheli-
ke gellachte dair of is si bode en procureringe als

dit is en presenteert haer voer den coninc in goed
crouwen en siet haer boetscap. by haer en is nye
mā in ghebreke. **M**er haer procuracie is be-segele
mit deuocien. ic rade di dattu tot haer gaes en dat
tuse voren sendis ter stede dair du meenst te gaene.
si sal dy wel stede connē ordinerē om dy te wonene
het is wel redene dat dine comste daer te voren ge
weten si. wāt nye mensche en letter voet hi en had
der te voren gesent. **D**andē dief die met onsen here
hinc was si gesent eewelick was hē te bet. **S**o dan
geloefstu mi du sulse oec voren sendē: du hebset te
doene alsoe wel als hy. **D**ie vrouwe die du saghes
spelen op die instrumentē mittē horenē dat is dye
vrouwe die dē coninc wect telcken als hi slaperich
is mit hare speelene en blasene slaept hi te langhe
si wecten en doetene op staen. **D**igilancie heet mē
se in lachne. haren horen d; is die toeroep vā deus
in adiutorium. **T**elcker vren sond cesserē soe blaest
si int begin. en daer na met orgelen bedriift si gro
te melodie. **E**n dan neemt si den soutere mittē an
deren dan hoort men groot solaes van soeten san
ghe en melodie dat sijn die instrumentē die wel be
comen minen vader dē coninc almachtich en sere
wel behaecht hē sulcke melodye en om datse hem
so wel behaecht diere mede speelt so heeft hise ghe
maect sijn meester speel wif. **S**ulc dinck behoort
wel den coninc om hem te vermakenē.

¶ Et dat aldus gracie aen mi sprac ic sach comē
voer mi die vrouwe die die coordē droech. nu
legt seide si waen comstu waer gaetstu ic wille dat
stuut mi segges comstu om ons te vspiene. **R**een
seide ic vrouwe mer ic wil gaen te iherusalē waert
en daer bi heeft ny al hier ghebracht gracie gods
om minē wech te cortene. **H**eeft si di n; geseit seide
si dattu hier sulste vindē harde beddē. en sware pi-
ne al en schinet niet **J**a si seide ic en ic soude gaern
harē wille doen mocht ic **D**aer en is n; sepde si du
en sulles wel doen wilstu het hout al andē goeden
wille **N**u comt voert en ghif haer dñn handen en
dñn voeten gelijc enen valck moetstu ghebonden
sijn. **A**ls ic alsulcke woerdē verstont worde ic iam-
merlic versaecht: want ny en was ic ghebonden
noch ghewone gebonden te sine. **I**c en dorste niet

ulpen om gracie die mij daer ghebracht hadde en
ich seide doet al dat ghi wilt ic ben bereit. ic en sou-
de niet dorren weder segghen eenighe dingen die
ghi begheert. wel heeft mi gracie voer gheseit dat
ich hier sal vinden equipolencie van penitencien:
Doe ontwant si hare coorden ende bant mi mitte
voeten dat my dochte dat ick was in een mute. die
banden daer sy mij mede bant dat een eynde hiele
si bider hant ende seide. **A**ls ick soude willen gaen
een sins ick soude moeten gaen andersins. **D**aer
nae wist ick wel daer om en wil icker niet meer of
scriuen. **D**aer nae soe bant sy mijne handen ende
seyde. dat alt werck dat ick doen soude ware verlo-
ren tijt ick en wrocht bi haren rade. **D**aer na dede
si mi die tonghe wt reken ende banter ~~enen~~ bant
om ende seide dat ick niet spreken en soude ten wa-
re dat ick by haren oerloue spreke **D**esen bant seit
si is silencium. **B**enedicite die mach alleene die tō-
ghe ontbinden. **V**an graciën gods en seg ick niet
noch vanden anderē vrouwen diestu hier siēs.

Als mi die priorisse aldus gebonden hadde ge-
lijck eenen hont. een lange wile daer na sach
ic comē twe quenen dair ic mi sere of vuaerde Die
eene droech twe crickē op harē hals en ginc op lo-
dene voetē: en een bosse had si ghelchoort als een
bode. Dandre droech op haer hooft een bedde en
hadde haren dume in tusschen harē rieme gestekē
om te worstelen alsoe mi dochte Te gader quamē
si te mi en seidē die doot sent ons tot dy en ontbiet
dy dat si tot di comt sond letten en heeft ons gehee-
ten dat wi niet van dy en scheiden voer dat wy dy
hebbē geuelc ter neder en al te mael vteert sy wil
di vinden al mat en verwonnē. Ic vraechde haer
wie si was; en ic seide ic en kēne u niet noch oec die
doot is die doot uwe meesterse so wil ick doch we-

ten wie si is. en oec wil ic weten of ghi sijt mit haer
dat wilt mi segghē en unen name. Doe seide si v
argueren noch v vechten en mach dy teghen ons
niet helpen noch oec tegen die doot. wāt ten is nie
māt so sterc noch soe groot als wi tot hē comen hij
en is terstont verwonnē die doot heeft die heer sca
pie op deser warelt. en meer ontsiense heren ende
grauē dan ander volck. den rijcken en den armen
doet si alleens. en geen tijt als si wille en spaert sy
nyemande: en si coemt tot menigher stede daer sy
niet en seyndt noch en oncbiet te voeren. en daer by
doet si dpe grote houeschede dat sy ghewaerdicht
ons te dy te voeren te senden het is een seker tepkē
dat si tot di coemt sond verdrach. van haer sijn wij
speciale boden en voerloepsters/ elck van ons sal
di seggen onse name ende onse officien. Doe sprac
si die tbedde droech en seyde. ic heete sieckhede dpe
alroos waer ic vinde ghesondichede ic pijnē mi te
ghens haer te worstelene ende te vellene om haer
march te sugene. somtijt si my ter neder slaet ende
dan ouer een wijle daer na vel icse weder mer niet
so dicke en soudse mi vellen had si gheen hulpe an
medicinē die vondē was om mi te veriaghene. dic
wile gheualt dat icse vinde sittende voer die doere
daer ic mine boetscap doen soude en bi dien moet
ic lange buter der doere ontbeyden. mer outdanc
si plaesteren en sijn salue dic wijl slupp ic daer bin
nen en dan rechtoert gae ic mi coppelē andē ge
nen daer mi die doot an ghesendt heeft. ic slane ter
neder. ic tredene al sijn march sughe ick hē wt. sijn

127
vleysch eet ic sijn bloet drinc ick dat hi noch cracht
noch macht en heeft en dā doe ic hē liggen int bed
de dz ic hier op mijn hoeft drage. om dz hē die doot
al bereet vinden sal sond' yet vele dair toe te doene
Doe seyde ic du en biste niet die bode die men blū
delic ontfaen soude **H**eker antwoerde ic bē wāt ic
bin die ghene die doet bedinckē vā penitenciē als
mense al heeft verghetē. ic bē die tvolc dat wtē we
ghe brenge ten rechtē wege: **E**ens tiaers hi die na
tuere maecte om dat hi sach dat die sommighe op
hē niet en achtē en hadden hē mit allen vergheten
riep mi en seide **S**anc seit hi in mijne warelt ende
worstelt en vecht teghen die ghene die du sies dpe
best sijn opt hare. si vresen mi lettē om dz si gesont
sijn en hebbē mi al vgheten. gaet en castijtle ende
coriseertse en in haren bedde bintse so vaste dat sy
niet op en moghen staen noch te harē wille hē op
keerē en dat si verliessen dē appetijt vā etene en vā
drinckene **T**e dien eynde seg ic dy om dat ick wille
dat si hē beteren en aen my roepē om ghenade en
dat si pepnsen om haer siele te behoudene. soe als
die doot coemt dat elc vā hē luidē seggē mach. siet
doot en dochte dy niet een stroe. **A**l mijn herte heb
ic geleit aen minē scepper en al mī gepepns slaet
alstu wils mijn siele is al bereet wt te gane vā ha
ren waerliken leuene. **P**enitēcie heeftse so wel ge
dweghē dat si wel en schoen ghepurgeert is en si
uer ghemaect **N**u seg ic di voerwaer also drae als
hi my dat hiet ter stont haeste ic mi en ginc mī on
dersetten om te worstelen teghen elcken al die wa

relt dore. menighen hebbe ic vwonnen en ter ned
geuelc int bedde geleit. **N**u maect di bereet ic wil
le teghen dy vechte en worstelen niet lange wil ic
vbeypden. **D**ander oude ghesellinne seypde ic moet
mi eerst segge wie si is si heuet mi beloest. **I**c wilt
wel seide si **D**oe seide mi die andere. ick ben seyt si
die du eens iaers nemmermeer gesien noch gekent
en waende hebbe alstu waers gedreghen van ionc
heden. neen seystu. si is soe verre si gaet al schoen
kijns lanc wordet eer sijre coemt. by moete mach
ic noch wel spele. **N**u seker wel is waer d; ic cranc
ben en al schoenkijns gae. nochtan pas ouer pas
gaet me wel verre. al ben ic al schoenkijns gheco
me nochtans be ick hier en heb di achterhaelt. en
ic brenghe dy nyemare d; die doot die nyemende
en spaert. coemt tot dy sond verdrach ick ben haer
bode en voerloepstere geen and bode en mach dy
warachtigher nyemare seggen da ic. mine ghesel
linne lieget somtijts om enighe contrarien diese be
let hare bootscap te doene. mer my en mach geen
dinck belette ter warelt die waerheit te segghene.
ic be outhede die gerompelde die blare en die gri
se en sond haer int hoeft. **I**c be die ghene daer men
raet aen soeke soude: en grote eere soudemen my
doen. wat ic hebbe gesien de tijt voerledē en goet
en quaet geproeft dat sijn van sciencien die glosen
waer bi dat me die dinghe kenne mach. nemmer
meer en sal man sciencie hebbe noch eere hy heeft
eerst gesien en geproeft nochtas geuallet dicwile
al hebbe ic vele gesien en dat ic wel out be. c. iaer

Dat ic dā ben geset indē rinck vandē kinderē en al
ontuarmet ic. int laetste en sal ic hebbē geen vroet
scap noch wijsh; om te radene: en daer om vloech
te mi eens iaers ysayas als hi mi alsoe sach.

Degt mi seidic vandē crickē en dā vliet terstōt
vā hier na datstu dine bootscap gedaen hebs
dijne presencie en becomt mi niet. **B**ecomt leit si of
en doe mi en roec wāt vā di en sal ic niet scheidert
voer die doot comt. ic sal di recht nu so slaen datstu
nēmermeer en sulst hebben bliscap. **C**repel en crā
sal ic di makē mitten groten slagen die ic di gheue
sal mer so vele voerdeels sulstu vā mi hebbē bistu
vroet dat ic dese twe cricken gheue sal om dy op te
rustene. niet datstu by desen occisoene dūnen pal
ster laten sulst wāt gheestelijc stoc en mēschelic sijn
goet te gad. **M**ijne cricke sijn menschelike en ont
den lichame te helpē draghen. om der redenen des
de icse makē en draechse aldus met my wāt niet so
varinc en vel ickene ter neder by en is op dand sijn
de op ghehoudē al nae ic hem op dandere. **D**oe dā
neemte alle beede si werden di vā node. **M**ijn sla
ghē sijn vreselic du sulstet noch wel weten.

D coemt hier seyt si ghesellinne het is tijt dat
wi hē aen gaen om tegens te worstelen ende
om te legghene int bedde gaet an deen side ick sal
gaen an dander side ic sal hē hinderē daer ic mach
Doe quamē si te mi alle beede en veldē mi ter nedē
en begonsten mi te nūpene en te grabbelen bider
kelen. roepē en claghen mocht ic wel geen ander
solaes en hadde ic **T**en lesten sy leyde my te bedde
en bonden mi daer in seggende. nu siet voer di die
doot coemt gheghaen al dat si mach loept si di op
onuersien dat en connen wy niet beletten. wāt wi
hebbē di van allen dingen wel gheauiseert te vo-
ren ende noch auiseren.

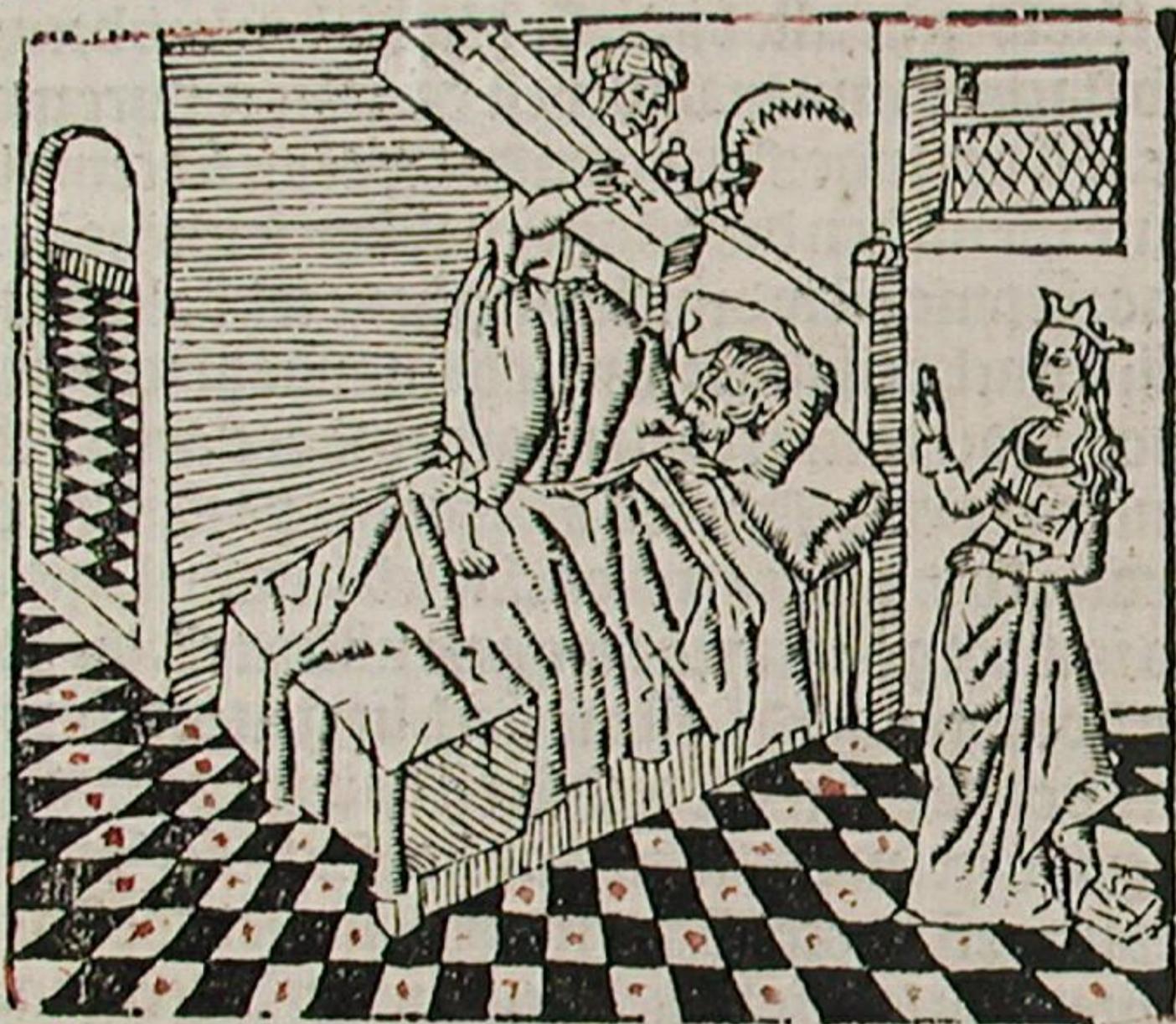

D Et dat ick in sulcke puncte was ende ic alsoe
te bedde lach eene vrouwe sach ic comē te my
die my therte dede verblīden. Een ghelaet hadde
simple ende goedertieren ende hadde getrect een
borste wt haren hantgate van haren rocke gelīc
of si ghinge om hopte bindene. eene coorde had sy
in haer hant en quam tot my rechteuoert en ont
bant haer coorden. **D**u comt hier seide si gae wi in
die firmerie. want du en sijt hier niet wel. **D**oe sei
de ic tot haer **V**ieue vrouwe seker ic wil gaerne mi
v gaen. mer om dat ic niet en weet wie ghy sijt soe
bidde ic v eerst d; ghijt mi voet maect. **I**ck salt dy
seit si dan seggē. **W**etet dat ic ben die ghene die na
sentencien gegheue in allen iugementē sal sijn ont
fanghen of my en si onrecht ghedaen. want eens
iaers als die souuereyn coninc gheingeert hadde

sinenschē geflachte ter eweliker doot om sine ver-
dience so dede ic hē nochtā sine hāt daer of doē om
enich bescut: **I**c dede hē stellen enen boghe sonder
peese indē hemel in tepkene vā paepse. **D**ie peese
heb ick die boghe is te hem waert. **I**c hale en trec-
ke wt die ketpuen van haren misualle. en daer by
accordeert redene datmen mi heet ontfarmichede
dat is te seggene der ketpuen coorde misericordia
om die te treckene wt der katiuichedē. mijn moed
caritate span die coorde en als die coorde brekē sal
dan en sal nyimmermeer yemant te hemele clym-
men. **W**aer bi seyde ic heb dy wt getrect uwe borst
pster melc in daer mede dat ghi mi lauē wilt. **I**aet
seyt si du hebster noot ende noch meerder noot sul-
st uere hebbē dan gout of siluere. **C**ompassie heet
si die wel noot is om die arme mede te saluene. ick
soegher mede die hongherige en nyet en geef ic se-
den ghenē die mi voertijts misdaen hebben: **A**ris-
totiles seyt dat melc anders niet en is dan bloet dz
verkeert is en wit ghewordē by backene vā hittē
die sine roethede beneemt. **W**eetstu wat dit te seg-
gene is. du moets wetē dz die mā die vol grāscapē
is die en heeft in hemel niet dā roet bloet. twelcke
nēmermeer wit en wert het en si dat caritate doet
backē en veranderē sine roethede in witten. witte
melc werdet alst gebackē is en dpe roethede vliet
al wech. en dan so wpe sulcke melc heeft die vgeeft
al dat hē misdaen heeft enich mensche. **w**el is ghe-
prijsst alsulcken mamme en noet dootlich. **M**ijn va-
der die ant cruce hinc vā sulcker mamme was by

wel voersien alsoet wel noet was om te thoene
daer hy dede doerborē sine side en of doen sine roc
van menschelicheden. nie en dede moeder so veel
om haer kint doe bleeck sine mamme wel **T**ot el
ken kerstē nīsche seide hi neem die wil zupghē. co
met voet in mi en is niet meer roet bloets **C**arita
te die heuet ghebackē en verandert in witter melc
om tghemeen profijt en weluarē. nye en soech mē
sche sulcke borst noch sulcke melc. **N**u seg ic dy dat
ic alsoe soeghe alle dpe ic sie ghebreken hebben en
also slacht ic minen vader en caritatē mijnre moe
der. **E**n oec moetstu weten dat waer ic sie eenighe
arme menschen die hunger hebben ic gheue hem
broot tetene en te drinckene gheue ic hē altoos na
mijn macht en state: **H**ye ic pemande droeve son
troest of die tontureden is. of pemade naect ic cle
dene en vertroestene en stellene tot paciēcien of te
vreden **D**ie pelgrims ontfae ick in mijn hups en
als ic weet geuangenene ic gaese visenterē. die doot
sijn doe ic ter aerde. en die sieck liggen of vā outhe
de te bedde liggen ic diense. en dair bi heeft mi gra
cie gods gemaect firmerie vā deser stede. **I**c diene
clepnen en grote en vermake haer bedde en geen
gebrecken laet ic hē hebben daer ict beterē mach.
so dan wiltu mit mi comen ic ben bereet di te die
nen **I**c seide ia ic groten wille heb ics. mer hoe dat
wesen sal dzen weet ic niet dese andre vrouwē hou
den mi so vaste dat ic nu niet volghē en mach. gro
te doget had dy mi wilde ghise vā my weeren. **O**f
weren seit si dies en heb ic geen macht. mer mach

ic niet mijnre coorden sal ic di mit mi leeden in die
 firmerie te rusten. dpe bodē sullen oec mede comē
 dat peynse ic wel wāt si en sullen niet vā dy schep
 den dat waen ick wel eer die doot coemt Doe ont
 want si haer coerden en bantse ant bedde ende ter
 stont leeddese my alsoe. die quenen volchden oechs
 voet ouer voet dies ic vter maten seer droue was.
 mijn cracht en macht was my al benomen en be
 roeft daer bi en mocht ict niet beteren.

Als ick in die firmerie was ende ick daer een
 lanc stick ghegaen hadde. onuersienlick en
 recht haestelick sach ick comen eene vreeselijke lā
 ghe queene dpe trat op mijn bedde daer ick sere of
 veruaert was so sere was ick van haer ontstelt en
 gheuweest dat ic niet tegen haer spreken en moche

te noch haer pet draghen. Eene sepsene hielt sy in
haer hant en een doot kiste droech si. en hadde doe
recht de eenen voet op mijn keele om mi te vsmo-
ren. **H**ola hola seide gracie gods die niet varre vā
daer en was. **O**ntbeidt eē luttel ick sal hē eerst seg-
gē twe woerdē. **N**u segt seide die quene mer haest
di wāt elder heb ic te doene. **D**oe quā gracie gods
tot mi en seide: **N**u sie ic wel seit si dattu sīs tē vter-
sten passe en te naustē vā dīnre pelgrymagie. **S**iet
hier die comē is dpe welcke vā aertschen dinghen
dat eynde is en dpe termūn dīn leuen neemt sy te
maepene en ten eynde te brenghene en dinē licha-
me sal si legghē in haer scrine om dē woumē te ete-
ne. **D**ese dingen sijn al ghemeene mensche. want
elc mensche die in die warelt leeft is ghecōpareert
en gheleken teghē die doot ghelijc als dat gras te
ghen die sepsene. wāt het is hop heden groene en
morghē droge. **D**u hebs lange gheweest groene
en hebs gehad regene en wynt. mer nu moetstu
sijn ghemaept en gedeelt in tweeen sticken d; door-
kijn is cleyne die siele en die lichame en soudē niet
mogen lidē daer doer te samen. die siele sal eerst ly-
den en daer nae sal die lichame comē mer soe drae-
en saelt niet sijn. want eerst sal tvepsch verrot sijn
en wed npewe ghegroept. **N**u besyete ofte wel be-
reet sīs en vā allen puntē wel voersien. want het
hout an dy du suls cortelic sien die grote stede dair
stu langhe na gestaen hebs. du sīs ter dore die du
ouerlanc sages indē spiegel. **B**istu wel al naect ot-
cleet du sulster wel in ontfanghen sijn. twelcke du

soe seere begheres alstu eerst sages. **M**er ymmer ic
rade di datstu aen minē vader roeps ghenade be-
louende penitencie hebste niet voldoen du sulse
gaerne voldoen in purgatorien daer du in ghaert
sulst. **N**u seg ic u had ic mogen sprekē ich hadde haer
vele gheuraghet vā sakē daer ic of duchte die wel-
ke ic niet en wiste. so thede ist te beyden totter noot
wāt als men dicwile waent dat dpe doot noch ver-
re is so staet si ter doere. **I**c wist wel dat ick was be-
uaen want dpe doot liet haer sepsene lopē en dede
mijn siele vscheiden vāden lichaem dz dochte mi
soe mi droemde. mer niet dat ic alsoe was in sulck
tormēt. ic hoorde dat orlop vāden conuente ende
die schelle lydte te mettenē. **A**ls ic die schelle hoor-
de ludē ic werde ontwaeckē. mer ick vant mi seere
besweet. en om minen droem so worde ic pepnser-
de en wert grotelick vereent en veruaert. mer ick
stoude op en ic ginc te mettenen. **M**ar so mat was
ic en so flau dat icker luttel ghedoen mochte. mijn
herte had ic al gheset an minē droem dat mi doch-
te en noch dūct mi dat recht alsoe is also mi droem-
de die pelgrymagie vāden mensche dat hi dicwij-
le is in sulcker vresen. en daer by heb ict gheset int
ghescrijfte recht alsoet mi doe ter tijt droemde. niet
dat ict al int ghescrijfte gheset hebbe. wāt tghescrij-
fte soude te lanc sijn. heb ic dic nyet wel ghedroemt
ic bidde dat te rechte ghecorrigeert sy vā hem diet
bet droemē kunnen of diet bet doen conne so vele
seg ic. maer pster in boerte of loghen dat ment ver-
telle voer droem. **W**āt gheen droem en mach men.

132
voer eenighe waerheit openbaren. gheen erroer
en soude ic willen houden staende in gheenre ma-
nieren. mar gaerne soude ic willen dz bi desen dro-
me die ick sach alle pelgrims hem versaghen en
wachten hē dat si niet uten weghe en gaen. want
dat dolen vā eenē anderē is een auis en een voer-
sien dat elc mensche sal nemen sulcken wech. ouer
mits welcken hi mach comen tot enen goedē eyn-
de welc eynde is dat loen en bliscap vā hemelric-
ke. die welcke bliscap ons wille verleenen die al-
machtighe gods sone. **ANEN**

Hier eyndt dat boeck vanden pelgrym. En
is gheprint te Delf In Hollant. By mi heynrick
Eckert van Honiberch. In iaer ons heeren. M.
CCC. xxviii. Den vijften dach van april.

132

Delf In Holland.

Wie vrou der menschin is
seer licht sie wiet mit den yom
de sie brenget seer roymich in
... als de ducke onder vde